

22. SÓL KAMIENNA

Sole kamienne występują w Polsce w obrębie dwu głównych formacji solonośnych: mioceńskiej i cechsztyńskiej.

Złoża soli formacji mioceńskiej, zlokalizowane w zapadlisku przedkarpackim głównie blisko brzegu nasunięcia karpackiego od Śląska poprzez Wieliczkę i Bochnię w kierunku wschodniej granicy Polski, były najwcześniej rozpoznane i zagospodarowane. Eksploatację ich zakończono 1996 r., kiedy zaprzestano wydobywania w kopalni Wieliczka. Udokumentowane zasoby złóż soli mioceńskich wynoszą ponad 4,3 mld t, co stanowi 5,1 % krajowych zasobów soli kamiennej. Złożona budowa geologiczna tych złóż (dominują złoża fałdowe i fałdowo-pokładowe, jedynie złożo Rybnik-Żary-Orzesze jest złożem pokładowym w rowie tektonicznym), zmienna jakość soli oraz zagrożenia wodne i gazowe powodują znikomą obecnie opłacalność pozyskiwania z nich soli, a historyczne kopalnie (Wieliczka, Bochnia) funkcjonują jako obiekty muzealne i turystyczno-rekreacyjne.

Podstawowym źródłem soli jest obecnie cechsztyńska formacja solonośna, rozciągająca się na 2/3 obszaru Polski, głównie na terenie Nizy Polskiego. W występującym tu w późnym permie epikontynentalnym basenie ewaporatowym powstały osady solne o łącznej grubości ponad 1000 m. Pokładowe wystąpienia soli kamiennej udokumentowano do głębokości do 1000 m na obrzeżu tego zbiornika, na wyniesieniu Łeby oraz w strefie przedsudeckiej. Zasoby tych złóż oceniane są na blisko 25 mld t, co stanowi 29,3 % krajowych zasobów soli. Z kolei w osiowej części basenu (Polska centralna), utwory solne przykryte nadkładem grubości do 7 km, zostały lokalnie wypiętrzone tworząc pas wysadowych struktur solnych, rozciągający się od Wolina po okolice Bełchatowa. W szeregu najpłycej występujących struktur udokumentowano złoża soli kamiennej i potasowo-magnezowych. Udokumentowane zasoby wysadowych złóż soli cechsztyńskich wynoszą 56,02 mld t, co stanowi 65,6 % zasobów krajowych. Pochodzi z nich obecnie 94 % krajowego wydobywania soli kamiennej.

Pokładowe złoża cechsztyńskiej soli kamiennej udokumentowano w nadkładzie złóż rud miedzi na monoklinie przedsudeckiej (np. złożo Sierszowice). W udokumentowanym tu złożu Kazimierzów wydobywanie kopaliny z pokładu najstarszej soli kamiennej prowadzi się aktualnie w ramach prac rozpoznawczych i udostępniających.

Pokładowe złoża soli kamiennej dokumentuje się do głębokości 1200 m, przy minimalnej miąższości serii złożowej (wraz z przerostami) wynoszącej 30 m i minimalnej średniej ważonej zawartości NaCl (wraz z przerostami) równej 80 %. Dla złóż wysadowych przyjmuje się głębokość dokumentowania 1400 m, przy minimalnej odległości stropu złoża soli od powierzchni zwierciadła solnego (półka ochronna) wynoszącej 150 m. Pozostałe parametry przyjmowane są jak dla złóż pokładowych. Obecnie złoża soli coraz częściej wykorzystywane są jako wyjątkowo korzystne obiekty geologiczne do budowy w ich obrębie operacyjnych

kawernowych magazynów ropy naftowej i gazu ziemnego oraz paliw (np. funkcjonujące jako magazyny złoża Mogilno II i Góra) oraz bezpiecznych podziemnych składowisk niebezpiecznych odpadów.

Udokumentowane bilansowe, pozafilarowe zasoby geologiczne soli kamiennej wynoszą ponad 85 mld t i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyły się o ponad 878 mln t (1 % zasobów krajowych). Przyrost powstał głównie w wyniku powiększenia zasobów złoża Mechelinki na wyniesieniu Łeby.

Aktualny stan zasobów soli kamiennych oraz stopień ich rozpoznania i zagospodarowania przedstawiono w tabeli 22.1. Dane obejmują zasoby poza filarami ochronnymi.

Tabela 22.1

SOLE KAMIENNE - mln t

Wyszczególnienie	Ilość złóż	Zasoby geologiczne				Zasoby przemys- łowe
		bilansowe			pozabi- lansowe	
		Razem	A+B+C1	C2		
ZASOBY OGÓLEM	19	85 390.15	43 596.73	41 793.42	20 677.81	689.63
w tym - zasoby złóż zagospodarowanych						
Razem -	4	12 561.76	5 762.64	6 799.12	7.77	689.63
1. Złóża zakładów czynnych	3	6 864.36	2 100.25	4 764.11	7.77	586.15
2. Złóża eksploatowane okresowo	1	5 697.40	3 662.39	2 035.01	-	103.47
w tym - zasoby złóż nie zagospodarowanych						
Razem -	12	72 640.51	37 754.41	34 886.10	20 482.80	-
1. Złóża rozpoz. szczegółowo	5	28 445.05	26 793.98	1 651.07	10 017.78	-
2. Złóża rozpoz. wstępnie	7	44 195.46	10 960.43	33 235.03	10 465.02	-
w tym - złoża, których eksploatacji zaniechano						
Razem -	3	187.88	79.68	108.20	187.25	-

W 2008 roku wydobyto 2 578 tys. t soli z kopalń pozyskujących solankę metodą otworową (Góra, Mogilno I i II), co stanowi 85,2% krajowego wydobycia soli, oraz 448 tys. t soli kruszonej z kopalni Kłodawa, której wydobycie spadło o ponad 13 % w stosunku do 2007 r.

W kopalni rud miedzi Sieroszowice w trakcie prac przygotowawczych i rozpoznawczych wydobyto z zasobów szacunkowych złoża soli Kazimierzów 166,32 tys. t soli kamiennej, co stanowi wzrost wydobycia o 47,7 % w stosunku do 2007 r.

Zakład Odsalania „Dębieńsko” Sp. z o.o., wykorzystujący solanki z kopalń węgla kamiennego, wyprodukował w 2008 roku 82 091 ton soli warzonej (zawartość NaCl – ok.

98 %), dokupując do produkcji 46 048 ton soli kamiennej z Kopalni Soli "Kłodawa". Oznacza to ponad 40 % spadek produkcji w stosunku do 2007 roku (86 684 ton przy zakupie 50 267 ton soli kruszonej).

Sól kamienna jest przedmiotem zarówno eksportu jak i importu. W roku 2008 eksport soli kamiennej i solanki wyniósł blisko 369 tys. t za sumę 82 mln PLN, a związków sodu 1 005 tys. t, za kwotę 725 mln PLN (tabela 22.2).

Import soli kamiennej zwiększył się o 14 % w stosunku do roku poprzedniego i wyniósł 357 tys. t. Pochodzi on głównie z Ukrainy i Białorusi. Zwiększył się także (o 19 %) import związków sodu do wielkości 194,5 tys. t. Wielkość, wartość i kierunki polskiego importu soli kamiennej i związków sodu zestawiono w tabeli 22.3.

Tabela 22.2

Kierunki polskiego eksportu soli kamiennej i związków sodu

Lp.	Kraj	Ilość tys. ton	Wartość tys. PLN	Lp.	Kraj	Ilość tys. ton	Wartość tys. PLN
Sól kamienna							
	Świat (ogółem)	368,67	81 833				
1	Czechy	186,30	28 150	7	Słowacja	11,43	2 474
2	Niemcy	93,39	26 643	8	Rumunia	3,31	1 729
3	Belgia	22,79	7 148	9	Holandia	9,81	1 567
4	Szwecja	11,10	2 732	10	Węgry	3,51	1 408
5	Francja	8,08	2 549	11	Finlandia	2,69	868
6	Litwa	7,48	2 530	12	Łotwa	1,82	738
Związki sodu							
	Świat (ogółem)	1 005,01	724 676				
1	Niemcy	194,41	192 163	27	Portugalia	1,97	2 644
2	Czechy	206,41	124 023	28	Chiny	1,90	2 330
3	Szwecja	119,18	67 218	29	Łotwa	3,20	2 227
4	Finlandia	101,16	63 902	30	Rumunia	0,91	2 056
5	Norwegia	62,95	27 460	31	Indonezja	3,09	2 055
6	Holandia	42,92	26 594	32	Senegal	1,66	1 876
7	Austria	41,09	25 035	33	Rep. Dominikana	2,52	1 659
8	Belgia	35,32	18 798	34	Nigeria	0,48	1 625
9	Włochy	21,53	17 110	35	Meksyk	1,03	1 500
10	Wielka Brytania	29,73	15 849	36	Słowenia	1,24	1 491
11	Słowacja	23,72	14 994	37	Bułgaria	0,78	1 425
12	Węgry	16,49	14 689	38	Chile	1,18	1 403
13	Brazylia	10,12	11 582	39	Argentyna	1,01	1 254
14	Litwa	12,11	8 833	40	Malezja	0,98	1 100
15	Estonia	12,01	7 976	41	Chorwacja	1,10	1 065
16	Dania	8,32	6 219	42	Maroko	1,32	942

Lp.	Kraj	Ilość tys. ton	Wartość tys. PLN	Lp.	Kraj	Ilość tys. ton	Wartość tys. PLN
17	Ukraina	3,19	5 502	43	Peru	0,70	807
18	Turcja	1,91	4 970	44	Japonia	0,84	772
19	Hiszpania	2,23	4 789	45	Serbia	0,43	746
20	Francja	5,99	4 617	46	Panama	0,67	660
21	Kolumbia	3,72	4 198	47	Jamajka	0,62	658
22	Ghana	3,57	4 178	48	Kostaryka	0,53	657
23	Wenezuela	3,14	4 125	49	Honduras	0,48	639
24	Rosja	2,95	3 399	50	Białoruś	0,27	623
25	Algieria	1,90	3 320	51	Urugwaj	0,48	570
26	Ekwador	2,71	3 054	52	Stany Zjednoczone	0,37	562

Tabela 22.3

Kierunki polskiego importu soli kamiennej i związków sodu

Lp.	Kraj	Ilość tys. ton	Wartość tys. PLN	Lp.	Kraj	Ilość tys. ton	Wartość tys. PLN
Sól kamienna							
	Świat ogółem	357,30	45 555				
1	Niemcy	88,46	19 139	4	Słowacja	3,69	1 835
2	Białoruś	122,33	10 750	5	Francja	0,18	948
3	Ukraina	140,27	9 878	6	Czechy	0,94	712
Związki sodu							
	Świat (ogółem)	194,53	303 458				
1	Rosja	32,40	81 974	14	Stany Zjednoczone	3,93	5 054
2	Kazachstan	17,81	53 889	15	Hiszpania	7,63	4 686
3	Niemcy	25,68	34 623	16	Szwecja	2,16	4 343
4	Holandia	15,66	19 973	17	Włochy	2,18	4 283
5	Belgia	5,19	16 467	18	Ukraina	5,19	3 837
6	Turcja	12,41	10 233	19	Wielka Brytania	1,34	2 058
7	Finlandia	5,27	9 545	20	Szwajcaria	0,25	1 845
8	Rumunia	13,65	8 338	21	Litwa	1,18	1 808
9	Czechy	10,20	8 298	22	Bośnia i Hercegowina	1,73	1 203
10	Francja	3,62	8 033	23	Izrael	0,27	1 146
11	Węgry	9,36	7 213	24	Dania	0,27	714
12	Austria	13,51	6 429	25	Słowacja	0,61	525
13	Chiny	2,30	5 519	26	Białoruś	0,38	454

Stopień rozpoznania zasobów, a także stan zagospodarowania poszczególnych złóż zestawiono w tabeli 22.4

Tabela 22.4

Wykaz złóż soli kamiennej – tys. t

Lp.	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Z a s o b y		Wydobywanie	Powiat
			geologiczne bilansowe	przemysłowe		
ZŁOŻA UDOKUMENTOWANE			85 390 144	689 626	3 026	
złóż : 19; OGÓLEM						
woj. DOLNOŚLĄSKIE			2 936 171	-	-	
złóż : 1						
1	Kazimierzów (Sieroszowice)	R	2 936 171	-	166	Polkowice Głogów
woj. KUJAWSKO-POMORSKIE			33 414 753	573 692	2 578	
złóż : 5						
1	Damasławek	P	17 690 430	-	-	Żnin
2	Góra	E	2 325 395	300 002	1 058	Inowrocław
3	Lubień	R	4 070 841	-	-	Włocławek
4	Mogilno I	E	3 630 694	170 218	1 410	Mogilno
5	Mogilno II	G	5 697 393	103 472	109	Mogilno
woj. ŁÓDZKIE			10 739 000	-	-	
złóż : 2						
1	Łanięta	R	2 127 000	-	-	Kutno
2	Rogoźno	P	8 612 000	-	-	Zgierz
woj. MAŁOPOLSKIE			2 270 883	-	-	
złóż : 3						
1	Siedlec-Moszczenica	Z	187 883	-	-	Bochnia
2	Wieliczka	Z	tylko pzb.	-	-	Wieliczka
3	Wojnicz	P	2 083 000	-	-	Tarnów
woj. POMORSKIE			22 062 032	-	-	
złóż : 3						
1	Łeba	P	2 751 000	-	-	Lębork
2	Mechelinki	G	2 975 000	-	-	Puck
3	Zatoka Pucka	R	16 336 032	-	-	Puck
woj. ŚLĄSKIE			2 098 600	-	-	
złóż : 1						
1	Rybnik-Żory-Orzesze	P	2 098 600	-	-	Rybnik Mikołów Rybnik Żory
woj. WIELKOPOLSKIE			11 868 706	115 935	448	
złóż : 4						
1	Kłodawa (część południowa)	P	4 072 245	-	-	Koło

Lp.	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Z a s o b y		Wydobywanie	Powiat
			geologiczne bilansowe	przemysłowe		
2	Kłodawa (część północna)	P	6 888 188	-	-	Koło
3	Kłodawa (część środkowa)	E	908 273	115 935	448	Koło
4	Wapno	Z	tylko pzb.	-	-	Wągrowiec

Opracował: Grzegorz Czapowski